

PETTER KUKKONEN

PETTYMYKSEN ANATOMIA

DOCENDO

PETTER KUKKONEN

PETTYMYKSEN ANATOMIA

DOCENDO

Copyright © Petter Kukkonen ja Docendo 2023

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Kansi: Jarkko Lemetyinen, Katse Design Oy

Esilehtien kuvat: Kathleen Weiß

ISBN 978-952-382-472-0

Painettu EU:ssa

SISÄLLYS

ESIPUHE	7
VALMENTAJAURAN ALKU JA ENSIMMÄINEN PETTYMYS, VUODET 2007–2012	9
VALMENTAJAVUODET VIROSSA	13
SUOMEN PÄÄVALMENTAJAKSI, VUODET 2012–2014	43
ENEMMÄN INTOA KUIN JÄRKEÄ	47
PUHTOISTA URHEILUA KÖYHÄN TAIVAASSA	52
MENESTYKSEN ALKUVOIMA	55
SUHTEESTANI MEDIAAN	58
TIE KOHTI SOTŠIA	65
MÄKIPUKUJEN VÄLJÄ MAAILMA	70
URHEILUJÄRJESTELMÄ MENESTYKSEN YDINELEMENTINÄ	81
OI OPPI OTTAKAAMME NORJALAISISTA	91
OLYMPIAKULTAA METSÄSTÄMÄSSÄ, KAUSI 2021–2022	101
HYPPÄÄMISEN MONET HAASTEET	108
JOUKKUEEN TASAPAINO JÄRKKYY	115
SUOMALAINENKIN OSAA HYPÄTÄ	120

SYNKÄT, AURINKOISET ALPIT	133
NORMAL CATASTROPHE – PAINAJAINEN RUKALLA	150
KUNTO PALAILEE PÄTKITTÄIN	163
NUOLIUKKO MAAJOUKKUEEN RIESANA	171
HEROLA AJAA PUNAISELLA KORONALLA	178

**VELJEKSET MENESTYS JA PETTYMYS,
VUODET 2014–2019 .....** 203

PERUSTUKSET KUNTOON.....	209
VALMENNUSMETODIN LYHYT OPPIMÄÄRÄ.....	215
MENESTYKSEN ODOTUSTA, MENETYKSEN PELKOA.....	227
SURU-UUTINEN RUKALLA – ISÄN VIIMEINEN MATKA.....	235
AINA EI VOI VOITTA A	242

**VIHDOINKIN ARVOKISAMITALI,
VUODET 2019–2021 .....** 249

VALMENTAJAURANI KIPEIN PÄÄTÖS	254
TAISTELU MÄKIHYPPYPUVUISTA LAAJENEE	258
PUKUSELKKAUKSEN JÄLKINÄYTÖS	272
TARINA LADULLA LENTÄMISESTÄ.....	282
SAIRAAAN SYSTEEMIN PARANNUSKEINOJA	303
PERINTÖÄ ODOTELLESSA.....	307
EPILOGI	317

ESIPUHE

Tämä ei ole opas, kuinka tullaan miljonääriksi tai millä metodeilla ja valmennuksellisella filosofialla urheilussa saavutetaan menestystä. Päinvastoin kirjan lähtökohtana on antaa rehellinen, puhutteleva, toisinaan raadollinen kuvaus siitä, minkälaisia haasteita maailmaa kiertävä valmentaja ja tiimiveturi kohtaa, mitä hän sisimmässään ajattelee ja tuntee, kun arkielämän ylä- ja alamäet vavisuttavat joukkueen arkea ja kun yhteiset unelmat uhkaavat sortua.

Kuvaan matkaani vuoden 2022 Pekingin talviolympialaisiin, mutta palaan aika ajoin muistoihini ja kokemuksiini koko valmentajanurani ajalta. Vaikka käytän yhdistetyn maajoukkuetta siipimiehenä, on kirjan perimmäisenä tarkoituksena tarjota ajattelemisen aihetta kaikille valmentamisen, ohjaamisen ja kasvattamisen parissa touhuaville ihmisille. Luvassa on herkkukarkkeja niin tavallisille penkkiurheilijoille kuin talviurheilun lajifanaatikoille Ilkka Herolan hopeatykytyksestä melkoiseksi selkkaukseksi äityneen mäkihypyypukujupakan pyörteisiin. Yksittäisten tapaus-ten ja muistojen lisäksi lähestyn urheilun syvintä olemusta, menestyksen samoin kuin menestymättömyyden problematiikkaa sekä pohdin suomalaista urheilujärjestelmää sen parhaista puolista aina häiritsevimpiin valuvikoihin.

Keskeisenä ohjenuorana olen pyrkinyt pitämään avointa ja vilpittöntä kerrontaa, kaikkia liikunnan ja urheilun kentällä toimivia ihmisiä arvostaen. Kriittisten ajatusten yksin-

kertaisena pohjaelementtinä on se, että tulevaisuus näyttäytyisi valoisampana ja ettemme polkisi liikkumiseen kiintyvien lasten oikeuksia oman asemamme ja intressiemme jalkoihin. Kaiken takana seisoo inhimillisuus, lämpö ja halu ymmärtää.

Kirjan päähuomio on asemoitunut ylikorostetusti vastoin käymisten maailmaan, pettymyksiin, joista osa porautuu syvemmälle ihon alle kuin toiset. Aina me ihmiset kuitenkin nousemme jaloillemme ja selviydymme, jatkamme elämää. Me petymme ja rakennumme uudestaan tai ainakin nyt lapioidemme tomua edellisten kerrostumien päälle.

Silti kirjoittaessani olen sivu toisensa perään huomannut, miten erityislaatuista polkua olen saanut astella kokonaiset viisitoista vuotta, joista kymmenestä lämmin kiitos kuuluu myös tulosvaatimustensa suhteen kärsivälliselle Suomen Hiihtoliitolle. Minut olisi ollut ongelmatonta istuttaa vaihtopenkille jo hyvissä ajoin ensimmäisellä puolijalalla.

Vielä haluaisin kirjan antavan kuvan siitä, että toivoa on – aina. Elämä on perin harvoin pelkkää erotiikkaa, joten meidän tulee oppia luovimaan ristiaallokun ryskeessä. Toisinaan elämä iskee vastapalloon ja tuntuu sarjalta epäonnistumisia, vaikka se ei ole sitäkään. Ennemminkin elämä on puuduttavan pitkä ketju tavallisia arkipäiviä, joita me ihmiset eri keinoin pyrimme piristämään: työllä, ystävillä ja harrastuksilla – tai lukemalla kirjaa siitä, kuinka pettymysten anatomia rakentuu.

Antoisia lukuhetkiä.

Petter Kukkonen

Jyväskylässä 8.12.2022

VALMENTAJAURAN ALKU JA ENSIMMÄINEN PETTYMYS, VUODET 2007–2012

Tässä luvussa kerron monivivahteisesta matkasta korona-Kiinaan sekä siitä, mihin kaikkeen ihminen voi törmätä unen ja oikean elämän rajamailla. Muistoissani palaan veljeskansan maille ja ensimmäiseen oppituntiini valmentajana.

PEKINGIN PÄIVÄKIRJA 3.2.2022

COUNTDOWN TO EXTINCTION

Kuusi päivää ensimmäiseen starttiin. Lento AY-mikä-lie on valmiina lähtöön. Massiivinen putki rullaa kohti kiitotien päätypleksiä. Kone on ääriään myöten täynnä, mikä hieman ahdistaa; olenhan paitsi suomalainen myös syntyjäni Lieksasta, joka mainitaan poliittisessa debatissa yleensä silloin, kun halutaan ilmaista syvä huoli syrjäseutujen tulevaisuudesta. Mutta Pohjois-Karjalassa oli tilaa elää ja hengittää, ja minun oli hyvä aloittaa siellä elämäni polku. Sitä paitsi Armas Einar Leopold Lönnbohm, joka myös Eino Leinona tunnetaan, syntyi Paltamossa ja Juice Leskinen Juankoskella,

joten ei tuppukylässä syntyminen ole välttämättä huono lähtökohta kynämiehen uralle.

Kone vavahtelee ja heiluu, pyörät jysähtelevät monuissa. Toisinaan tulen miettineeksi, mitä jos lähtökiihdytys tai nousu menisi vihkoon, joku näkymätön tekninen osanen tai anturi nasahtaisi rikki. Siinä ei auttaisi kummoisesti enää tilailla varaosaa Kajaanista tai Keski-Euroopasta. Mee-dioilla riittäisi kirjailemista, kun puolet Suomen olympiajoukkueesta vartoo mitaleiden sijaan oikeudenmukaisuuden sulan värähdyttä, kun sydämen painoa punnittaisiin Osiriksen vaa'assa.

Omien aikojeni alkupuolella lentäminen ei minua pelottanut, koska en osannut vielä ajatella mahdollisen onnettomuuden seurauksia. Myöhemmin se rupesi kuitenkin hirtittämään, kun aloin pohtia, miltä tuntuisi pudota kymmenestä kilometristä tonttiin putken lauetessa. Moni kiva asia jäisi kokematta, vaikka haluni elää ja touhuta lepatti korkealla. Nyt korkealla on enää halu elää ja ajattelusta on tullut riesa, eikä kuolema minua pelota paitsi silloin, kun podiumjuhla on karannut räpylästä ja maallisuus muistuttaa aamulla olemassaolostaan. Yhtenä sivutavoitteena tämän kirjan sivuilla onkin se, että löytäisin jostakin sen energisen ja riittävän yksioikoisen ihmisen, joka painoi väsymättä duunia ja katsoi kirkkain silmin kohti tulevaisuutta.

Minuakin enemmän pelotti erästä puolittuani, kun olimme palaamassa lomamatkalta Turkista, vaikka hänellä ei edes ollut kummoinkaan tango delirium tai mandoliini studis, joka monesti seuraa lomalaista kotiin. Hän totesi minulle huulet vapisten: ”Piikkuisen lentopelkoa meinaa olla.” Ai pikkuisen! Löysimme lääkärin, joka pisti ystävääni rauhoittavan piikin, niin että lentäminen onnistui. Silti en

ole eläissäni nähnyt yhtä hikistä ja tärkeää keihäsmatkaajaa. Hän pelkäsi kuollakseen, mikä ei ole naurun asia, vaikka se ujosti meinasikin herättää hilpeyttä.

Tämän AY-mikä-lie-lennon nousun aikana en kuitenkaan kökötä rahvaan seassa sillä olen lunastanut hetkellisen matkustusluokakorotuksen ohjaamoon. Kiitos kuuluu lentokapteeni Hannu Manniselle, joka on järjestänyt minulle tämän kunnian – ja vieläpä matkalla Pekingin olympialaisiin. Hän kuitenkin ohjastaa Finnairin pulkkaa vasta paluulennolla, koska on joutunut vaihtamaan kollegoidensa kanssa työvuoroja. Yksi pienen pojan unelma on käymässä toteen, kun saan seurata lähtövalmistelut ja nousukiidon koneen kapteeniston seurassa. Lähtösäätäminen on todella tarkkaa puuhaa ja kertoo vastuun suuruudesta, jossa virheisiin ei yksinkertaisesti ole varaa. Jokainen nyanssi tupla- tai triplatsekataan.

Nousu näyttää ummikon silmissä simppeleimmältä hommalta kuin se todellisuudessa on, kun kapteeni hoitaa rutiinointuneesti työtään, veivaa joystickiä, painelee nappuloita ja selittää olkansa yli mitä missäkin vaiheessa tapahtuu. Silti painavan rautaputken pysyminen taivaalla tuntuu järjenvastaiselta aivan samoin kuin laivojen kelluminen vesien päällä. Olen loppujen lopuksi yksinkertainen kaveri, mutta sentään suorapuheinen. En kuitenkaan väitä, että kaikki lieksalaiset olisivat yksinkertaisia, pelkästään minä.

Yhdessä hujauksessa kone kiipeää loputtomalle taivaalle. Olen kuvitellut, että ohjaamon ikkunoista paljastuisivat ykkösluokan maisemat, sen kun tiirailisi eteensä ja leikkisi taivaiden herraa. Nyt katselen luukuista ainoastaan syvää tyhjyyttä, koska nokka osoittaa Merkuriukseen. Ja sitten kun jotakin voisi nähdä, tajuan ettei taivaalla ole mitään

ihasteltavaa, ei niin yhtään mitään. Mitä siellä ylipäätään voisi olla? Pelikaaneja? On alkuilta ja joku on sammuttanut ulkoa valot.

Arvaan koneen saavuttaneen Viron ilmatilan. Tai ehkä suuntaamme suoraan Venäjälle ja diktatuurin yli kohti toista diktaturia; ”pahempi toistaan”, kuten Toni Wirtanen laulaa. En osaa sanoa, onko sanan ”diktatuuri” loppuosa ”tuuri” kohtalon ivaa, harkittua propagandaa vai viittaus elämän sattumanvaraisuuteen. Siinä ei nimittäin ole mitään hienoa eikä ihailemisen arvoista, että keskinkertainen narsisti on onnistunut keplottelemaan itsensä valtakoneiston huipulle. Ja siinähän onkin näiden olympialaisten antiydin.

Olde Hansan kulmilla aina kysellään, kumpaa nimitystä valtakunnasta olisi kohteliaampaa käyttää, Viroa vai Eestiä. Niiden paikallisten mielestä, joilta olen asiaa tiedustellut, ei sananvalinnalla ole väliä. ”Pääasi etta sa annad meile su raha”, he saattavat vastata naurahtaen. Mikä mainio kansa. Tässä kirjassani käytän heimoveljiemme maasta suomalaisen kielen päälle kätevästi uivaa Viro-sanaa.

Putki kiihdyttää tasaisesti nopeuttaan ja korkeusmittari rullaa yhä uusia kierroksia, kunnes saavutamme suunnitellun lentokorkeuden jonkun fäärin tuntumassa. Kapteeni asettaa automaattiohjauksen päälle. En tiedä, onko erilaisen tulevaisuussennusteiden kannalta vaarallista tai ainakin kyseenalaista, että kone tulkitsee ja touhuu ja vie ihmistä.

Minua hävettää snadisti ja mietin, milloin olisi soveliasta siirtyä rahvaan puolelle. Silti rupattelen kapteeniston kanssa, kyselen tyhmiä ja ryyppiskelen muina miehinä kahvia kuin olisin yksi heistä. En kuitenkaan ole. Katson ikkuna-ruuduista aukeavaa, läpätunkematonta taivasta, tyhjyyttä, mustaakin mustempaa yötä, joka peittää avaruudet mysti-

seen vaippaansa. Ehkä juuri tuo äänetön pimeys ja tyhjiys palauttavat mieleeni valmennusvuoteni Virossa, ja se että matkustan minulle tärkeässä joukkueessa kohti Pekingiä ja teen tiliä menneisyyden varjo rinnallani.

VALMENTAJAVUODET VIROSSA

Hupiretkeni Viron yhdistetyn maajoukkueen päävalmentajana käynnistyi kesällä 2007. Tämä viisivuotinen ajanjakso on väistämätön osa minua, ja se toimi myös alkusysäyksenä sille, että ylipäättään olen eksynyt näitä rivejä naputtelemaan.

Puhelimeni hälytti juhannuksen tienoilla, kun työskentelin ratto- ja kesäpoikana Vuokatin Urheiluopistolla. Linjan eteläisessä päässä puhui Jüri Järv eli Järven Jykä eli George The Lake, sikäläisen Hiihtoliiton pääsihteeri. Jälkikäteen on hauska leikitellä ajatuksella, missä olisin nyt, jos en koskaan olisi vastannut tuohon puheluun. Tai jos olisin torpannut saamani työtarjouksen heti alkuunsa. Kuka tietää valitsinko tuolloin eteeni avautuvassa risteyksessä oikean tien, mutta puhelusta käynnistyi viisitoista vuotta kestänyt... niin, mikä siitä oikeastaan käynnistyi?

Pian jo seilasin laivalla kohti Räävelin satama-allasta ja uusia haasteita. En tosin ollut kiinnostunut tarjotusta pestistä, koska opintoni Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden tiedekunnassa olivat pahasti kesken. Lisäksi Viron joukkueen taso oli katastrofaalisen heikko ja lajikenttä totaalisen sekaisin. Oli vaikea nähdä mieltä siinä, että rupeaisin opettamaan kädestä pitäen etelän poikia, jotka eivät osanneet hypätä eivätkä hiihtää. Kannoin jo vastuun Suomen B-maajoukkueesta, tosin palkatta, kuten täälläpäin oli

tuolloin yleisenä tapana valmentaa. Pelkosen Jypä kuitenkin ehdotti minulle, että ottaisin pestin vastaan ja yhdistäisin Suomen ja Viron ryhmät ja hakisin näin synergiaetuja molemmille maille. Uskoin Jypää.

Lopulta allekirjoitin lapun, joka lupasi kuukausipalkkakseni hulppeat 1 500 euroa. Se olisi ollut kelvollinen palkka Virossa, tuplat sikäläiseen keskiansioon verrattuna, mutta oma elämäni oli kiinteästi Suomessa. Minulle ei ollut luvassa päivärahoja, kilometrikorvauksia eikä bonuksia, mutta puhelimen ja tietokoneen sain sentään työnantajalta. Tällä tavoin lähti liikkeelle urani palkattuna valmentajana.

Kun purjehdimme Sami Leskisen, Viron mäkihypyn uuden päävalmentajan, kanssa takaisin kohti Suomea, tunsin ylpeyttä nimityksestäni. Olinhan oikein päävalmentaja ja ulkomailla – vieläpä maassa, jossa Allar Levandin, Galgarnin vuoden 1988 olympialaisten pronssimitalistin, tunsivat kaikki. Hänen menestyksensä, persoonansa ja pahennusta herättänyt avioliittonsa neuvostoliittolaisen taitoluistelijan kanssa linkittyivät ihmisten mielissä Viron itsenäistymiseen neuvostoikeen alta. Viron uuden kansallisen identiteetin rakentumisella oli näin yhtymäkohtia siihen, kuinka Suomi aikoinaan kirmattiin maailmankartalle.

Näistä juonteista on jäänyt pitkät laahukset kansakunnan muistiin. Suomalaisten urheilujohtajien 1900-luvun alkupuolella tekemistä valinnoista sai alkunsa amatööri- ja olympiaurheilun sekä yksittäisten superlahjakkuuksien jumaloimisen perinne, joka elää yhä voimakkaana. Tämä alkujaan patriootissävyytteinen traditio peittää varjoonsa nykyurheilun uusiutuneet kasvot ja tyrehdyttää – mahdollisesti – urheiluevoluution vapaan tuho- ja luomisvoiman. Silti urheilun avulla voi jakaa sivistystä, kuten Barcelonan vuoden

1992 kesäolympialaisissa nähtiin, kun järjestäjät oppivat veivamaan Viron lipun oikein päin salkoon. Pelkkä vapaaksi laulaminen ei siis riittänyt, vaan huippu-urheilijoiden piti käydä osoittamassa katalonialaisille, että sinisen raidan kuuluu olla ylimpänä.

Yhdistetyllä oli siis valtavan paljon syvempi jalanjälki Virossa kuin olin tajunnut. Juuri tämän kaltaiset, merkitykselliset kansakunnan käännteet pistivät historiasta kiinnostuneen mieleni liikkeelle ja antoivat syvemmän tarkoituksen tavoitteille vuodattaa hikeä ja kyyneleitä.

Lempinimeni Pede sai jäädä Suomen rajojen sisäpuolelle, koska urheilijoista olisi voinut tuntua oudolta huutaa lähtömerkkiä sanalla, joka heidän kielessään tarkoittaa homoseksuaalia. Samasta nyanssista ovat myöhemmin maininneet myös ranskalaiset kollegani. Minulle on sama miltä nimeni kuulostaa tai mitä se kuulijalle merkitsee, mutta Viron rajojen sisäpuolella olen aina ollut Pets. Tosin ei tämäkään nimi ongelmaton ole ollut, koska monen hotellin aulassa minut on toivotettu vuosien varrella vähemmän tervetulleeksi kyltillä: ”Pets are not allowed.”

Vuodet vierivät, ja annoin Virolle koko sydämeni. Sydämen antaminen ja työpanoksen suuruus ovat toki subjektiivisia tuntemuksia; toiselle paljon on toiselle vähän. Tosiasia on kuitenkin se, että pistin yliopisto-opintoni jäihin keväällä 2008 ja lopetin vapaaehtoistyöni Suomen B-maajoukkueen ruorissa. Ensimmäisen vuoden olin raatanut kuin hullu: olin painanut ympäripyöreitä päiviä kahden joukkueen vastuullisena käskijänä, matkustanut pitkin poikin Eurooppaa

ja opiskellut yliopistossa. Lisäksi kotonani asusteli kaksi-vuotias, isäänsä kaipaava Eemeli-poikani.

Mistään menestyksen huumasta avauskauteni osalta ei voi puhua, mutta olin sentään heittänyt huumorilla eräässä haastattelussa Mati Alaverille, hiihtomaajoukkueen pitkäaikaiselle päävalmentajalle ja kansalliselle gurulle, että ei kuluisi montaakaan vuotta, kun yhdistetty ajaisi maastohiihdon edelle. Selvyden vuoksi mainittakoon, että käytän pohjoismaisesta yhdistetystä sen kansanomaisempaa ja yksinkertaisempaa nimitystä ”yhdistetty”.

Miten pelottavan oikeassa olinkaan, vaikka ainoastaan 11 prosenttia minussa uskoi Alaverille lähettämäni haasteen sisältöön, kunhan olin halunnut aiheuttaa hämmennystä. Ei kai kukaan voinut kuvitella, että Viron kansan ylpeys ja lippulaiva Suusaliit (suom. Hiihtoliitto) ja sen kruununjalokivi maastohiihto voisivat lyhyhyä täydellisesti vain reilussa olympiadissa. Nykyisin, ja kuinka sääli se onkaan ottaen huomioon Viron maastohiihdon perinteen, jäljellä on raunio, josta ei kiemurtele edes savu.

Minun tehtäväni ei ole analysoida katastrofiin johtaneita syitä, mutta minulle se opetti, miten katoavaisia ovat menestys ja kunnia, ja että toisinaan maailma heittää vartin nopeammin kuin ehdimme tajuta. Timanttinen, koko kansakuntaa ilahduttanut järjestelmä, voi tuhoutua hetkessä. Naps vain! Tämä lopunajan mekanismi näyttäisi toimivan yhtä lailla sivilisaatioiden kuin pienten urheiluseurojen tai muiden yhteisöjen tasolla. Onko kyseessä väistämätön maailmanlaki? Niin tai näin, ihmisten pitäisi säilyä nöyrinä järjestelmää ja sen tuotantolinjaa kohtaan, mitä se kunkin systeemin kohdalla sitten tarkoittaakin. Vielä meidän tulisi ymmärtää keskeiset menestystekijät, jotka muut-

tuvat joskus hitaasti ja joskus räjähtävän nopeasti – jos nyt ylipäätään muuttuvat. Paljon muutakin meidän pitäisi ymmärtää, mutta tämän kirjan ei ole tarkoitus opastaa parempaan elämään, ja me olemme vain ihmisiä.

Jätettyäni Suomen kahleet taakseni paiskin töitä apinanraivolla ja tulokset kohenivat siinä määrin, että urheilijat pääsivät lähelle kärkisijoituksia nuorten maailmanmestaruuskilpailuissa, voitettiinpa yksittäinen mäkiösuus myös yhdistetyn maailmancupissa Rukalla. Minulla oli koutsina erinomainen tuntuma erityisesti mäkihyppyvalmennukseen, mikä saattaa kuulostaa nykykatsannossa erikoiselta tai jopa valheelta. Tuntuma juontui siitä, että olin pyytänyt Viroon avukseni Risto ”Riku” Pirttimäen. Jyväskyläläinen Riku oli toiminut Matti Nykäsen, Jani Soinisen, Antti Kuisman, Eero Hirvosen ja monen muun Keski-Suomesta menestykseen pompanneen atletin valmentajana – ja nimenomaan tekniikkavalmentajana hyppärimässä. Hän oli viimeisen päälle vanhan liiton mies, joka ei sortunut kikkailuun. Teen Rikun kanssa yhteistyötä vielä tänäkin päivänä, ja meno on säilynyt valmentamisen osalta ennallaan.

Rikun kanssa olemme kolonneet lukuisia kuppeja ja kappeja ja pistäneet samalla monen pojan hyppäämään hienosti. Hän on sydämellinen ihminen, ja mielestäni maailman paras mäkihyppyvalmentaja. Annan esimerkin. Moni tuntee Matti Pullin meriitit kaimansa Nykäsen taustavoimana. Mutta kuka tietää, että Riku opetti Matin hyppäämään ja valmensi tätä Jyväskylän Laajavuoressa kaikkina menestysvuosina? En pysty edes muistamaan kaikkia niitä kertoja, kun kurvasin Kypärämäkeen ja nappasin harmaata Adidaksen kapsäkkiä olallaan retuuttaneen Rikun rattaille. Ei muuta kuin Otepäähän Viron poikia jelppaamaan!

Jos joku haluaa hypätä kauniisti ja pitkälle, kehotan häntä soittamaan ensimmäisenä Rikulle. Hänen valmennus-tyylinsä on omituinen, erityinen. Riku näkee hyppääjän tekniikassa asioita, joita harvat aistivat. Hän osaa katsoa hyppäämisen ytimeen, kokonaisuuteen, yksilöllisesti. Tämä taito on puuttunut Suomesta jo pitkään. Se valui mäkilamasta paenneiden likavesien kupeilla kauaksi perinteisiltä mäkistadioneilta. Ensiksi se norui ulkomaille, sitten varaosa-liikkeiden tiskien taakse ja Lapinlahden kunnan urheiluministeriöön.

Moni meistä janoaa ylistyksen sanoja ja huomiota teoilleen, mutta Riku ei sitä tee. Silti olen kaksi kertaa yrittänyt jouduttaa hänelle jonkin sortin tunnustusta elämäntyöstään, mutta ei ole kelvannut Urheilugaalan moguleille. Montako mäkihypyn olympiakultaa pitää vielä valmentaa, että he viitsivät ottaa asian harkintaan?

Rikun kanssa piiskasimme myös Viron yhdistetyn sen hetken parasta urheilijaa, Kaarel Nurmsalua, joka voitti vuonna 2011 järjestetyissä Otepään nuorten MM-kisoissa kolme mitalia. Virolainen yhdistetyn urheilija ei ollut juhlinut missään kansainvälisissä kisoissa sitten Allar Levandin aikojen eli yli kahteenkymmeneen vuoteen. Menestys näkyi ja kuului myös kansallisessa mediassa, jossa ainoastaan arabikevään kauheudet vyöryivät Nurmsalun tykkivetojen editse.

Kahden yhdistetyn mitalin lisäksi Nurmsalu hyppäsi pronssia erikoismäessä. Se on temppu, jossa kukaan muu ei ole vielääkään onnistunut. Mäkikisassa Kaarelin edelle ponnistivat Vladimir Zografski sekä Stefan Kraft. Yhdistetyn puolella Nurmsalu kisasi Johannes Rydzekiä, Jörgen Graabakia sekä Franz-Josef Rehrlä vastaan. Siinä on koko joukko nykypäivän menestyjiä ja myös muutama olympia-

voittaja. Niin uutta oli mitalien kahmiminen Virossa, että yksi pronseista tarttui pakkasessa urheilijan huuleen hänen poseeratessaan kuvaajille. Pelkkä puraisu olisi riittänyt arvo-metallin aitouden selvittämiseksi.

Viisivuotinen työrupeamani oli kovan luokan oppikoulu suhatessani yksinäisenä valmentajanalkuna kaikkialla. Aut-tavia käsiä oli niukasti, mutta nuorena virtaa riitti ja maa-perä pöllysi kuohkeana uusille ajatuksille. Mutta sen minkä yhdeltä kantilta kykenin työntämään veljeskansan yhdis-tettyä eteenpäin, tuppasi oma perälauta vuotamaan toiselta puolelta; Viron mantereelle kuihtui pitkä parisuhteeni, kun vuonna 2006 maailmojen valon nähnyt Eemeli-poika pak-kasi äitinsä kanssa matkalaukut ja muutti Kiuruvedelle. Tunne oli epätodellinen ja lohduton, kun saavuin tyhjään kotiin elokuisen Italian leirin päätyttyä vuonna 2008. Minä sen suhteen lopetin.

Myös urheilun poliittisella puolella jouduin kokemaan vanhan viisauden: kiittämättömyys on maailman palkka. Toki tämä on oma tulkintani, vastapuoli lienee toista mieltä. Viimeiseksi jääneellä kaudellani Suusaliit taivutteli minut molempien lajien päävalmentajaksi, koska ykköstykki Nurmsalu päätti keskittyä pelkkään mäkihyppyyn. Suusa-liiton toppatakkiukot tahtoivat lisäksi, että molempien lajien leirityksiä pidettäisiin yhteisesti. Uuden hiihto- ja talviurheilun yhdistetyn pojat sentään saivat Kalmer Trammista. Pomot eivät halunneet hylätä yhdistettyä, jolla oli helmojensa lie-peissä historian lyömä kansallinen leima – ja toki myös kou-rallinen kehityskelpoisia urheilijoita.

Toimimme sovitusti läpi harjoituskauden. Tammikuun 2012 puoleenväliin mennessä Nurmsalu ei ollut vielä saa-listanut maailmancupin pisteitä, mutta oli pojottanut

Continental Cupin puolella palkintokorokkeella, ottanut osaa legendaariselle Keski-Euroopan mäkiiviikolle sekä hypännyt alkukauden kovimmassa karsinnassaan yhdenneksitoista heti Matti Hautamäen vanavedessä Harrachovissa. Nämä olivat erinomaisia tuloksia yhdistetystä mäkihyppyyn vaihtaneelle heti ensimmäisellä kaudella lajin valioiden joukossa. Silti ihmiselle ei riitä mikään, kun kuvioon hiipii ahneus tai sokeus tai mikä lie voima ikuinen tuo outo.

Tammikuun lopussa huomasin istuvani Pasilan rautatieasemalla ja puivani ilkeää tilannetta Suusaliiton pääsihteerin Markus Hernitsin kanssa eli samaisen miehen, joka hajotti luistimensa kesken Lillehammerin olympialaisten taitoluisteluohjelmansa – tokihan kaikki sen muistavat. Hernits oli uusi mies puikoissa. Hän jututti minua tiukka ilme kasvoillaan ja oli jäməkästi sillä kannalla, että totuus oli osapuolten kertomusten välimaastossa. Minä vastasin, ettei muuten ollut, jos toinen osapuoli esitti valheellisia syytöksiä.

Tekaistut syytökset olivat Virossa siihen aikaan suhteellisen yleinen keino, kun työntekijä haluttiin päästää helpompiin hommiin kilometritehtaalte. Työläisen suoja ei ollut samaa tasoa kuin Suomessa, vaan hänet saatettiin pistää pihalle – syiden ja henkilökohtaisten tuntemusten suhteen ei ollut turhan tarkkaa. Se oli goodbye, eikä pidettäisi pitkiä vihoja.

Oli pieni ihme, että ylipäätään pääsin neuvottelu-pöytäan. Minua pihalle junaillut Toomas Nurmsalu, Kaa-relin isä, halusi juntata päätöksen pikaisesti läpi, minulle kertomatta, minua kuulematta. Se hieman ihmetytti, olin-han sentään valmentanut hänen poikansa moninkertaiseksi nuorten arvokisamitalistiksi ja erinomaiseksi kandidaatiksi mäkimailman huipulle. Toomas oli myös toiminut yhdis-

tetyn maajoukkueaikaan huoltomiehenä. Vieri vieressä olimme huristelleet Via Balticaa pitkin Keski-Eurooppaan ja puineet Viron menneitä aikoja Neuvostoliiton syleilyssä. Yhdellä näistä uuvuttavista matkoista, Varsovan tienoilla, olimme pamauttaneet linja-auton kanssa nokkakolarin. En tiedä, kenen armosta olemme yhä hengissä.

Mikään edellä mainitusta ei kuitenkaan pidätellyt Toomasta. Hän ei enää tarvinnut minua, koska olin ei-toivottu henkilö ja Riku Pirttimäki pystyi hoitamaan Kaarelin valmennuksen. Selvyiden vuoksi: Riku ei liittynyt puuhailuun millään muotoa. Toomas sen sijaan toimi poikansa managerina ja käytti merkittävää valtaa Suusaliitossa. Aamen.

Onnekseni nykyisen virolaisen yhdistetyn huipun, Kristjan Ilveksen, Andrus-isä oli suoraselkäinen mies ja paljasti, mitä selkäni takana säädettiin. Andrus lähetti minulle tuoloin listan syytöksistä, joista saatoin hyvällä huumorilla hyväksyä pienen osan. Minua syytettiin esimerkiksi siitä, etten ollut käyttänyt aikaani yhdistetyn joukkueeseen, että olin valmentanut Suomessa 12-vuotiaiden lasten ryhmää ja etten ollut ottanut Kaarelin lisäksi muita mäkimiehiä huomioon. Palkkanikin oli kuulemma liian suuri suhteessa työni kuormittavuuteen ja mäkihyppyjoukkueessa heikko ilmapiiri minun takiani.

Soitin siltä istumalta lajijohtajalle Roomet Pikkorille ja tiedustelin, eikö hänen mielestään olisi kohtuullista ja oikeudenmukaista kertoa potkuistani myös minulle, asianosaiselle, olimmehan paiskineet töitä vuosikausia yhdessä. Hänellä meni änkytykseksi, minulla hermot.

Silti kirjoitin yksityiskohtaisen vastineen jokaiseen syytekohtaan ja pyysin Suusaliiton sikariporrasta käsittelemään laatimani paperin tulevassa kokouksessaan. Tämän he myös

tekivät, eikä potkuja lopulta tullut. Tai tavallaan tuli, kun vastuuhenkilöt päättivät olla maksamatta minulle viimeistä palkkaani. Olin ollut viisi vuotta töissä, ja sitten viimeisen kuukauden palkkani jätettäisiin maksamatta. Mitä hemmuttia! Lopulta huhtikuun palkka kuitenkin kilahti sovittuna päivänä tilille. En tiedä sattuiko toimiston henkilökunnalle erehdys. En kysellyt virheen perään, vaan pistin kapitaalini rippeet kiertämään.

Otti railakkaasti kaaliin, kun ihmiset, joiden kanssa olin työskennellyt ja laittanut itseni likoon, roimivat porukalla Moraan selkääni. Saman teräaseen varressa otetaan kiristi myös osa yhdistetyn pojista, joita korpesi luonnollisesti se, ettei aikani ollut riittänyt heille entiseen malliin. Jälkikäteen puituna oma virheeni oli se, että halusin liikaa yrittäessäni auttaa kaikkia. Upea ajatus – paperilla. Minun olisi pitänyt pitäytyä ainoastaan toisen lajin vastuullisena valmentajana.

Kevät 2012 oli inhottava pätkä elämää kaikkine kyräilyineen. Autoin kuitenkin Viron nuoria kemmereitä sen minkä pystyin, mutta maajoukkueiden toimintaan en enää osallistunut. Tuntui todella pahalta. En välttynyt kyyneleiltä ja polttavalta tunteelta rinnassani, kun kävin läpi tilanteen taustaa ja etenemistä. Suusaliit tarjosi minulle valtavan pettymyksen, kuin olisin menettänyt läheisen ihmisen. Ja tavallaan myös menetin, useita.

Vielä edellisvuoden puolella jouluaattona, kellon naksuttaessa puolta yötä, Kaarel oli helistänyt minulle ja olimme puhuneet pitkään niitä näitä. Hän taisi mainita, että oli *natukene purjus* eli vähän huppelissa ja että pian lähtisimme porukalla mäkiviikolle. Olin puhelun aikana Jöhvissa, sukulaisteni luona, ja tuskin selvin päin minäkään. Meillä oli aina ollut lämpimät välit ja vahva, vuosien varrella kertynyt

TIE SUOMALAISEN SYDÄMEEN KÄY PETTYMYSTEN KAUTTA.

Yhdistetyn hiihdon maajoukkueen pitkäaikainen päävalmentaja Petter Kukkonen kuvaa matkaansa kohti Pekingin olympialaisia ja yhtä elämänsä suurimmista pettymyksistä. Samalla hän muistelee koko aiempaa uraansa omaleimaisella ja rehellisellä tyyllillä, joka ei säästele ketään, kaikkein vähiten häntä itseään.

Kukkonen sukeltaa maajoukkueen kymmenvuotiseen kasvutarinaan huipentuen talviolympialaisten monenkirjaviin tunnelmiin. Menestykseen johtavien portaiden sijaan luvassa on kivikkoinen mutta elämänmakuinen taival, joka paljastaa, millaista kilpaurheilu on TV-kameroiden sammuttua.

PETTER KUKKONEN on Jyväskylässä asuva valmentaja, kirjailija, yrittäjä ja perheenisä. Hän on viisitoistavuotisen valmentajauransa aikana toiminut mm. Suomen ja Viron maajoukkueiden peräsimissä. Kukkonen on urheilua sekä yhteiskunnallisia ilmiöitä pohtiva realistti, joka uskoo parempaan maailmaan.

9 789523 824720

KL 99.1
ISBN 978-952-382-472-0

DOCENDO
www.docendo.fi